

# Ajankohtaiskatsaus

Pirkanmaan kuntajohtajakokous 10.9.2021

Timo Reina

# Budjettiriihi ja kunnat 1/2

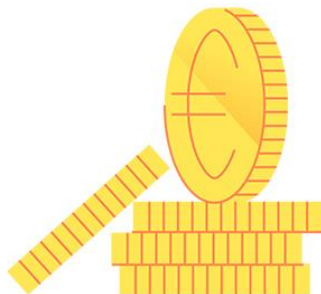
- Kokonaisuutena kuntatalous heikkenee (myös) valtion päätöksiin ensi vuonna merkittävästi. Kunta-valtio suhteen päätökset kehysriihen mukaan.
- Kertaluonteiset korona-tuet eivät ratkaise rakenteellisia ongelmia.
- Valtionosuusrahoituksen taso ei seuraa kustannusten ja tehtävien muutoksia täysimääräisesti. Kuntien perusrahoitukseen kohdistetut mittavat leikkaukset (kustannustenjaon tarkistus ja kiky/työajan pidentäminen) jäivät perumatta.
- Valtionosuuksien indeksikorotus (188 m€) tehdään ja päätösperäiset verotulomenetykset kompensoidaan.
- Myös uusia velvoitteita, kuten 7 päivän hoitotakuu perusterveydenhuollossa, päätettiin.
- Sote-muutuskustannukset korvaukset kunnille v. 2022 jäänevät 2 m€:oon.
- Koronan aiheuttamat välittömät terveysturvallisuuden kustannukset luvattiin jälleen korvata kokonaan.

# Budjettiriihi ja kunnat 2/2

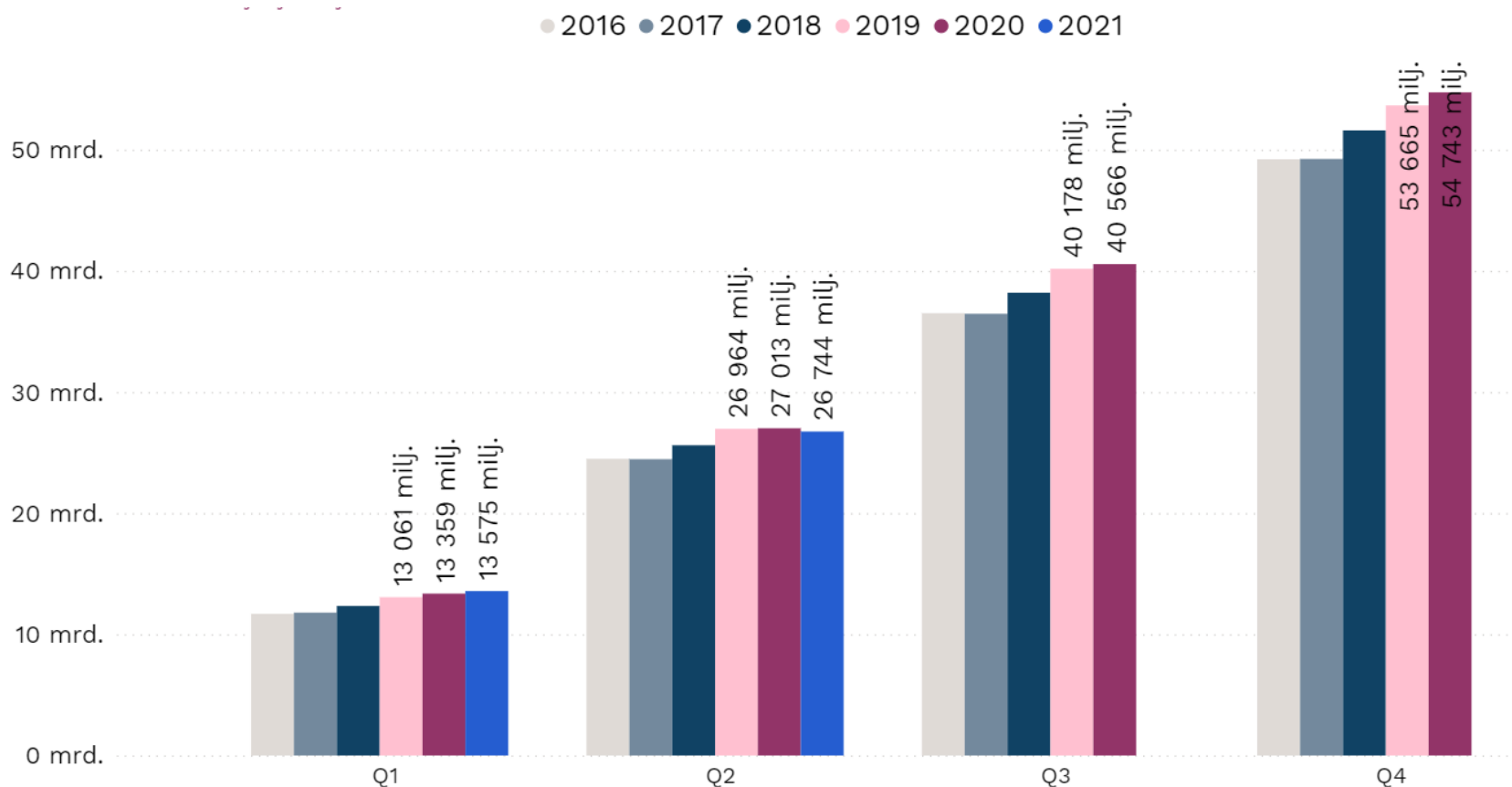
- Fossiilittoman liikenteen tiekartan toimeenpanoon 75 m€. Vaikutukset kuntiin epäselviä. Joukkoliikenteen tukemisen 40,9 m€.
- Lainsäädäntöön lisätään velvoite laatia ilmastosuunnitelmat kunta-, seutu- tai maakuntatasolla.
- Osana vihreää siirtymä kuntien tuki-intensiteettiä öljylämmityksistä luopumiseksi korotetaan vuoksiksi 2022-2024.
- Työvoimapula on kuntien merkittävä ongelma. Sote-henkilöstön saatavuuden turvaamiseksi valmistellaan nyt laaja ohjelma.
- Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin toimeenpanoon 83 m€ elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoista. Koskee työllisyyskokeiluja ja tulevaa TE-palvelujen siirtoa.
- Kaivosvero käyttöön 2023, 60 % verotuotosta sijaintikunnille.

# Kuntien verotulot heinäkuussa 2021 vahvassa kasvussa

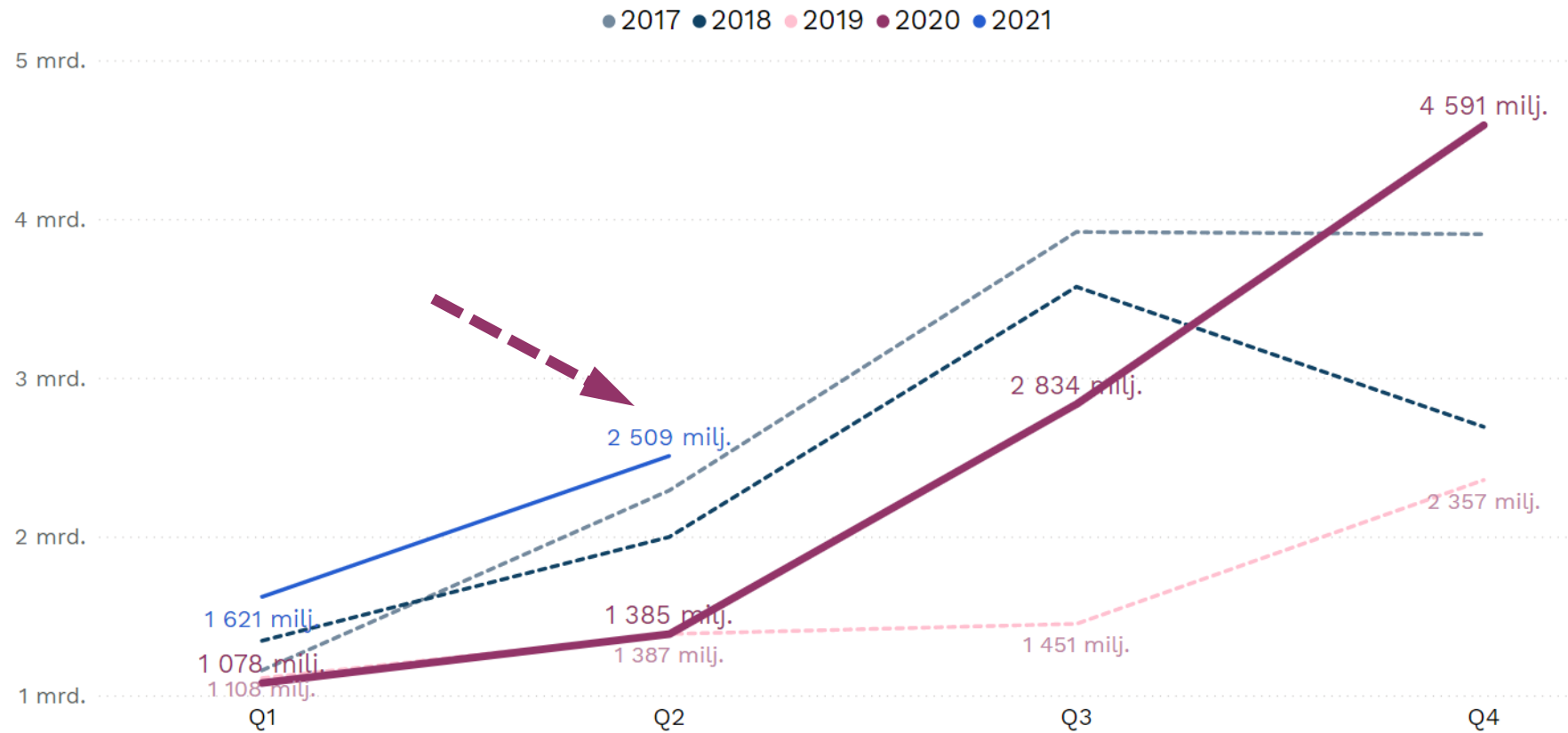
| Verolajeittain   | Valittu kuukausi | Muutos% | Oikaisukorko | Kalenterivuoden alusta | Muutos% |
|------------------|------------------|---------|--------------|------------------------|---------|
| + Tulovero       | 3 126 515 177 €  | 5,7 %   | 0            | 21 321 660 945 €       | 5,9 %   |
| + Yhteisövero    | 460 958 067 €    | 48,2 %  | 0            | 4 132 672 382 €        | 22,6 %  |
| + Kiinteistövero | 442 470 886 €    | -1,7 %  | 0            | 670 151 975 €          | 30,0 %  |



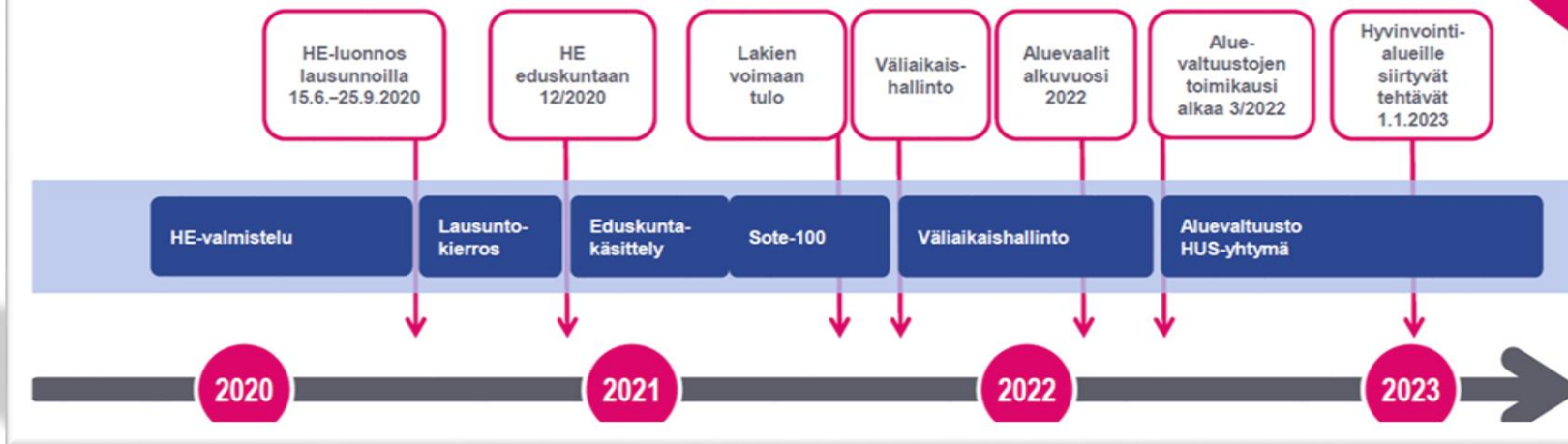
# Toimintakulut Q2:lla vuoden 2020 matalalla tasolla. Kasvupaine on kova.



# Vuosikate vahva toisella neljänneksellä, kunnat ja ky:t, Q2 ennakkollinen



# Sote-uudistuksen aikataulu 2020–2022



- Sote-rakennemuutostusta koskeva lainsäädäntö hyväksyttiin eduskunnassa 23.6.2021
- Lait voimaan porrastetusti, osa 1. heinäkuuta 2021 ja viimeiset vuoden 2023 alusta, jolloin vastuut siirtyvät nykyisiltä kuntatoimijoilta hyvinvointialueille
- Hyvinvointialueet oikeushenkilöinä perustettu ja niiden väliaikaishallinto (Väliaikainen toimielin, ”VATE”) toimii aluevaltuustojen aloittamiseen (3/2022) asti
- Toimeenpanon aikataulu (1.1.2023) jää kireäksi, erityisesti hajanaisesta lähtötilanteesta lähtevien alueiden osalta

# Poimintoja muutoksista ja ponsista vrt. Kuntaliiton keskeiset ehdotukset



## Huomioitu

- Mahdollisuus sopia ympäristöterveydenhuollon hoitamisesta hyvinvointialueella (edellyttää yhtenäisyyttä ja päätöksentekoa 31.12.2021 mennessä)
- Alv.–palautusjärjestelmän ulottaminen kuntien hoitamiin sote-tehtäviin
- kiinteistöjen yhtiöittämisen varainsiirtoverosta luopuminen (jatkovalmistelu)
- Sote- ja työllisyyspalvelu-uudistusten yhteensovittaminen, työpajatoiminnan jatkuvuuden turvaaminen (jatkovalmistelu)
- Julkisomisteisten yhtiöiden asemaa koskevan selvitys (jatkovalmistelu)
- THL:n tarvekriteerien päivittäminen (jatkovalmistelu)

## Ei huomioitu / ei huomioitu riittävästi

- Toimeenpanoaikataulua ei ole arvioitu eikä esitetty muutettavaksi
- Kuntien ja hyvinvointialueiden sopimismahdollisuutta ei avattu ympäristöterveydenhuoltoa laajemmin
- Kompensaatiomekanismiin esitetyt muutokset eivät riittäviä
- Hyvinvointialueiden investointien ohjausta- ja rahoitusta koskevat muutokset riittämättömiä
- Hyvinvointialueiden riittävää omaa tuotantoa ja julkisen vallan käyttöä koskevat muutokset riittämättömiä

| Hyvinvointialue                    | Vate asetettu | Asettamispäätös<br>kuitattu VM:ssä | Maksatuspäätös tehty | Vaten hallinnollinen<br>organisaatio                             | Vatessa jäseniä         |
|------------------------------------|---------------|------------------------------------|----------------------|------------------------------------------------------------------|-------------------------|
| Varsinais-Suomen hyvinvointialue   | kyllä         | kyllä                              |                      | SHP                                                              | 13                      |
| Satakunnan hyvinvointialue         | kyllä         | kyllä                              | kyllä                | Satakuntaliitto                                                  | 16                      |
| Kanta-Hämeen hyvinvointialue       | kyllä         | kyllä                              | kyllä                | Hämeen liitto                                                    | 18                      |
| Pirkanmaan hyvinvointialue         | kyllä         | kyllä                              | kyllä                | SHP                                                              | 11                      |
| Päijät-Hämeen hyvinvointialue      | kyllä         | kyllä                              |                      | PH hyv.kunt.yht.                                                 | 11                      |
| Kymenlaakson hyvinvointialue       | kyllä         | kyllä                              |                      | Kymsote                                                          | 11                      |
| Etelä-Karjalan hyvinvointialue     | kyllä         | kyllä                              | kyllä                | Eksote                                                           | 15                      |
| Etelä-Savon hyvinvointialue        | kyllä         | kyllä                              | kyllä                | Essote                                                           | 10                      |
| Pohjois-Savon hyvinvointialue      | kyllä         | kyllä                              | kyllä                | Pohjois-Savon liitto                                             | 16                      |
| Pohjois-Karjalan hyvinvointialue   | kyllä         | kyllä                              | kyllä                | Siun sote                                                        | 11                      |
| Keski-Suomen hyvinvointialue       | kyllä         | kyllä                              | kyllä                | SHP                                                              | 12                      |
| Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue   | kyllä         | kyllä                              |                      | SHP                                                              | 11                      |
| Pohjanmaan hyvinvointialue         | kyllä         | kyllä                              |                      | P hyv.kunt.yht.                                                  | 21                      |
| Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue   | kyllä         | kyllä                              |                      | Soite                                                            | 7                       |
| Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue | kyllä         | kyllä                              | kyllä                | SHP                                                              | 22                      |
| Kainuun hyvinvointialue            | kyllä         | kyllä                              |                      | Kainuun sote                                                     | 11                      |
| Lapin hyvinvointialue              | kyllä         | kyllä                              |                      | Lapin liitto                                                     | 13+1 (saamelaiskäräjät) |
| Itä-Uudenmaan hyvinvointialue      | kyllä         | kyllä                              | kyllä                | Porvoo                                                           | 15                      |
| Keski-Uudenmaan hyvinvointialue    | kyllä         | kyllä                              |                      | KU kuntayhtymä                                                   | 14                      |
| Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue    | kyllä         | kyllä                              |                      | Espoo                                                            | 9                       |
| Vantaan ja Keravan hyvinvointialue | kyllä         | kyllä                              |                      | Vantaa                                                           | 7                       |
|                                    |               |                                    |                      |                                                                  |                         |
| HUS-sairaanhoitopiiri              |               |                                    |                      | HUS:n hallitus nimeää, Uudenmaan vatet<br>nimeävät ensin jäsenet |                         |
| Helsingin kaupunki                 |               |                                    |                      | Kaunpunginhallituksen alainen jaosto                             |                         |

# Sote-uudistus on kunnallishallinnon historian suurin muutos



## Muutos koskee kaikkia kuntia

Sote- ja pelastustehtäviä siirtyy yli 200 kunnalta ja kuntayhtymältä



## 175 000 siirtyvää työntekijää

Kuntasektorilla työskentelee muutoksen jälkeen n. 43% julkisen hallinnon työntekijöistä



## 23 mrd€ kuntataloudesta hyvinvointialueille

Kuntatalous puolittuu ja kuntien tuloveroprosentti laskemassa yli 13%

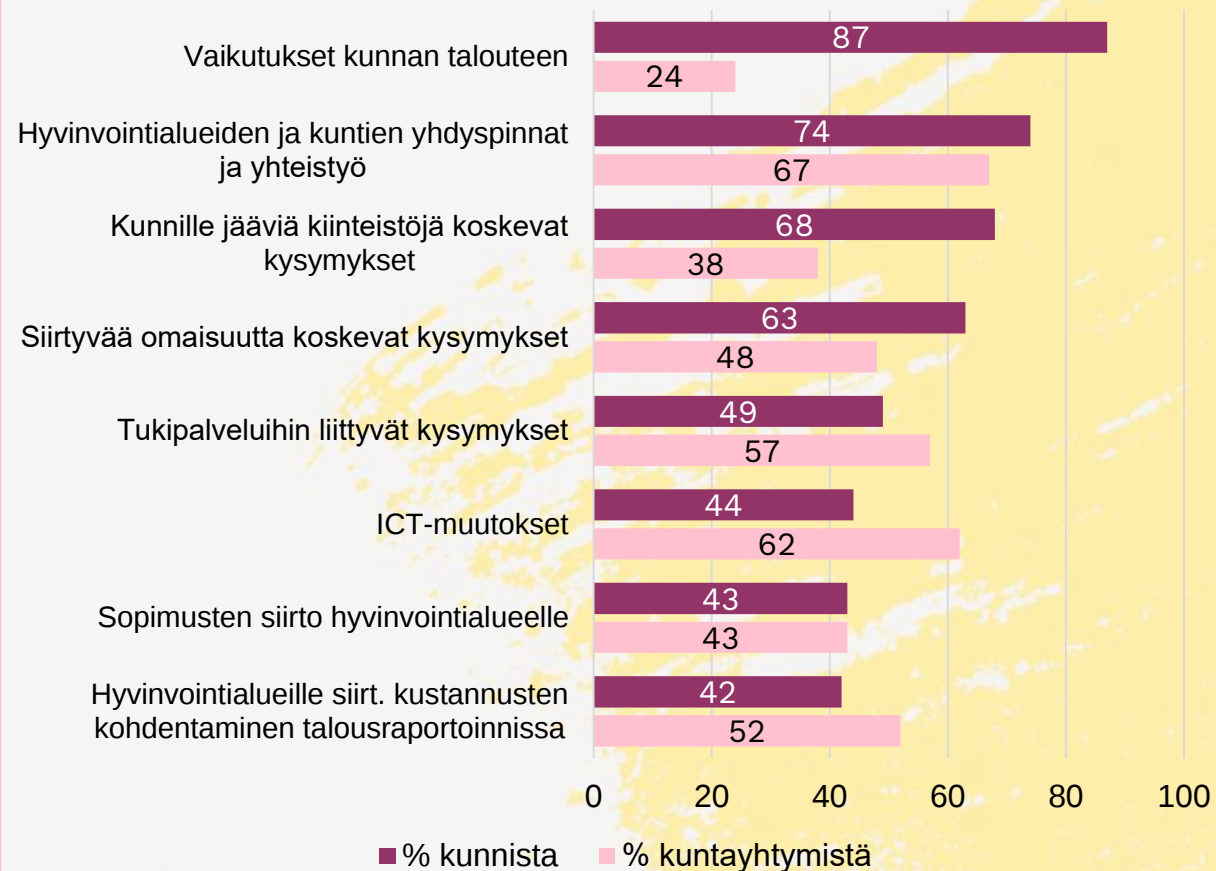
# Kuntaliiton muutostuen yleiset periaatteet

Kuntaliitto tarjoaa toimeenpanovaiheeseen liittyvää tukea ensisijassa jäsen- ja sopimuskumppaniorganisaatioille

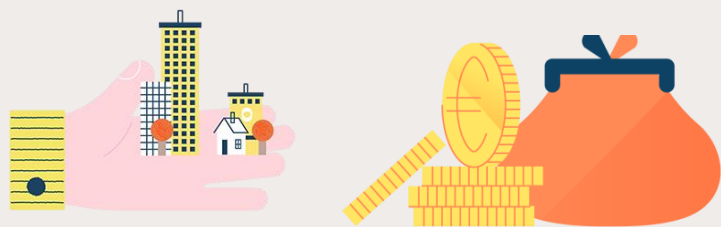
Kuntaliiton muutostuki kohdistuu jäsenten ja sopimuskumppanien esittämiin tarpeisiin.

Hyvinvointialueille voidaan tarjota tukea mm. tehtävien hallitun siirron toteuttamiseen tai kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyön suunnitteluun.

**Mihin seuraavista toivotte Kuntaliitolta sote-uudistuksen toimeenpanovaiheessa, % vastanneista, N=209.**



# Kuntaliiton muutostuen pääteemat ja esimerkkejä muista muutostukikohteista

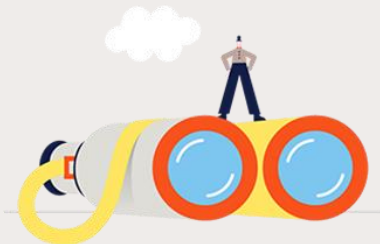


## TEHTÄVÄSIIRROT

Kiinteistöt, omaisuusjärjestelyt

Hankintalakikysymykset

Talousvaikutukset



## KUNTIEN JA ALUEIDEN YHTEISTYÖ

Pelastuslaitosten  
kumppanuus-  
verkosto

Uudistusta  
koskevien  
kysymysten  
käsittely  
verkostoissa

Kielikysymysten ja  
kaksikielisten  
hyvinvointialueiden  
yhteistyön  
tukeminen

Tukipalveluihin  
liittyvät muutokset  
ja yhteistyö  
tukipalveluissa

Julkis- ja  
yhteisomisteisia  
yhtiöitä koskevat  
muutokset

ICT, digitalisaatio ja  
muutokset kuntien  
tietohallintoon

Kuntayhtymien  
purkaminen

Elinkeino-  
poliittisten  
näkökulmien  
huomiointi

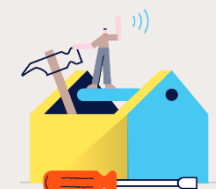
Työterveyden-  
huoltoon liittyvät  
muutokset

Ympäristötervey-  
denhuoltoon  
liittyvät muutokset

Demokratia-  
näkökulmien  
esilläpito

Kansalais-  
viestinnän  
tukeminen

Sektorilain-  
säädännön  
soveltaminen



# Uudistuksen toimeenpanon rinnalla huomioitavia kokonaisuuksia

1

## Uudistuksen vaikutukset kuntatalouteen

- Muutostkustannukset
- Korona-tilanteen tuomat epävarmuudet
- Yhteinen varainhankinta
- Kustannustenjaon tarkistuksesta luopuminen 2023 - 2023

2

## Sote-sisältölakiuudistukset ja –hankkeet

- käynnissä ja valmisteilla merkittäviä lakihankkeita ja kehittämisohjelmia

3

## Kuntien ja alueiden työnjako/yhteistyö ja tähän liittyvä lainsäädäntö

- Työllisyyden hoito
- Kotouttaminen
- Oppilashuolto
- jne

4

## Sote-rahoituksen kehittäminen

- Hyvinvointialueiden tarvekertoimien kehittäminen
- Monikanavarahoituksen purkaminen (virkamiesselvitys lausuntokierroksella)

5

## Maakuntien verotusoikeus ja monialaisuus

- VM käynnistänyt hankkeen (7/2021-12/2022) hyvinvointialueiden uusista tehtävistä, niiden rahoituksesta ja maakuntaverosta.

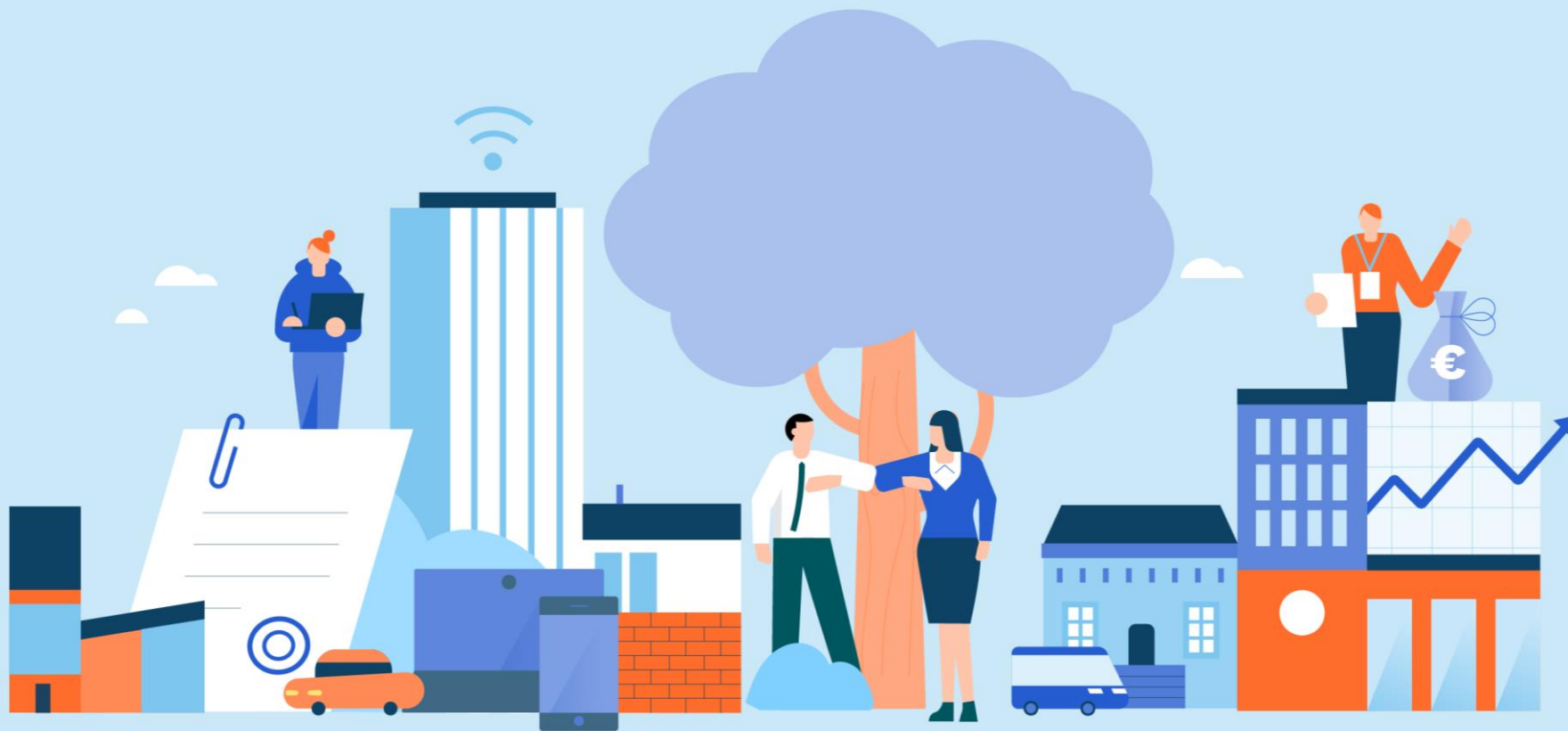
6

## Aluevaalit tammikuussa 2021

- Aluevaalien järjestämisessä myös kunnilla keskeinen rooli

# ***Jotta työ ja osaaja kohtaavat***

***Elinvoimainen, korkean työllisyyden ja osaamisen Suomi rakennetaan tulevaisuuden kunnissa asiakkaat keskiössä.***



**Työllisyyden ja yritysten kasvua tukevat julkiset palvelut osaksi kuntien työllisyys- ja elinvoimatehtäviä 2024.**

# Ministeriöryhmän linjaukset järjestämisvastuusta ja kuntien yhteistoiminnasta

- Järjestämisvastuu edellyttäisi 20 000 asukkaan työvoimapohjaa
- Kuntien yhteistoimintarakenteiden syntyminen on varmistettu valtioneuvoston viimesijaisella päätösvallalla (ns. perälautasääntely)

## Valmistelussa:

- Mitä palveluita siirretään, mitkä ovat keskitettyjä, valtakunnallisesti järjestettäviä palveluita?
- Järjestämisvastuullisten tahojen/ alueiden välinen yhteistoiminta ja palveluiden haku yli aluerajojen
- Järjestämisvastuullisen tahon valvonta ja tuottajan valvonta

# Työllisyysuudistuksen rahoitus

- Rahoituskokonaisuuteen liittyy **tehtävän rahoittaminen, palkkatuki ja uusi kannustinmalli**
  - Nykyiset kuntien työllisyystehtävät –ja vastuut laajasti laskettuna edustavat noin **3 %** kuntataloudesta
  - Tuleva malli edustaa **jopa 13 %**, kun myös Sote-uudistus otetaan huomioon
- **Uusi kannustinmalli:**
  - Liittyy työttömyysturvan osarahoittamiseen
  - Kytkeytyy järjestämisvastuun siirtoon (työllisyysvaikutukset 7000-10000).
  - Halutaan edistää työllisyyttä ja välttää taloudellista osaoptimointia.
  - Useita eri malleja:
    - Etuuslajien harmonisointi,
    - vastuun aikaistaminen,
    - maksuvastuun tiheämpi porrastaminen,
    - työttömyyspäiväkertymien kasautuminen ja
    - aktivoinnin irtikykentä maksuvastuun siirtymisestä.
  - Vaikuttaa merkittävältä osin mm. palveluiden järjestämistapaan, kohdentumiseen, palveluprosessiin sekä laajemmin kunnan elinvoima- ja työllisyystehtävien suuntaamiseen.

# MRL-valmistelun tilanne

- Työryhmän kevään viimeinen kokous oli 2/2021 - tuolloin vielä useita avoimia asioita
  - Poliittisessa keskustelussa kevät-kesä 2021 ainakin
    - Maapolitiikka, kaavojen toteuttaminen (mm. sopimusvapaus, kustannusvastuun jakautuminen, katualueiden ilmaislouvutus)
    - ELY-keskusten tehtävät (erit. muutoksenhakuoikeuden laajeneminen kaava-asioissa)
    - Maakuntakaavan oikeusvaikutukset ja viherrakenne, metsänkäytön rajoitusten korvaaminen
  - **Työryhmän viimeinen kokous oli 26.8.2021** - Työryhmä ei siis kokoonnu eikä tule antamaan lakiesitysluonnosta
  - Lausuntokierros (8-10 vko) näyttäisi alkavan syyskuussa 2021, lausuntoversio on YM:n
    - Työryhmän jäsenillä mahdollisuus jättää lausuntoaineistoon liitettäväksi kirjallinen näkemyksensä lausuntoversiosta
  - **YM tekee lain jatkovalmistelun virkatyönä**
  - RYTJ-lain valmistelu tapahtuu MRL:stä erillisenä, lakityöryhmä ei ole aloittanut
    - RYTJ:n toteutuksella kiinteä yhteys MRL:n toimeenpanoon, RYTJ:n valmistelu käynnissä kokoajan
  - KRL:n liittyvien uusien asetusten luonnoksia ei ole käytettävissä
  - Arviointineuvoston käsittely lausuntopalautteen jälkeen
  - Kuthanekin ajankohta ?
- 17 **YM:n arvion mukaan HE ehditsi eduskuntaan syksyllä 2022**

# Mikä näyttäisi muuttuvan? Nostoja (1/2)

- Vahvemmat ilmastonmuutosta ja kansallista turvallisuutta koskevat velvoitteet
- Yleispiirteisempi ja oikeusvaikutuksiltaan rajatumpi maakuntakaava
- **Oikeusvaikutukseton, 7 kaupunkiseudulle pakollinen, kaupunkiseutusuunnitelma**
- Yleiskaavan ja asemakaavan suhde joustavammaksi, mm. yhtäaikainen prosessi
- **Kunnan jäsenen oikeus tehdä kaava-aloite, 4 kk määräaika vastaukselle**
- Maapolitiikkaan tarkempaa säätelyä, ml. maapolitiikan ohjelman laatiminen ja seuranta, kustannusvastuun perusteet & erittely maankäyttösopimuksissa
- **Katualueiden ilmaisluovutusvelvollisuudesta luopuminen**, jatkossa kunnat joutuvat ostamaan tai lunastamaan katualueet

# Mikä näyttäisi muuttuvan? Nostoja (2/2)

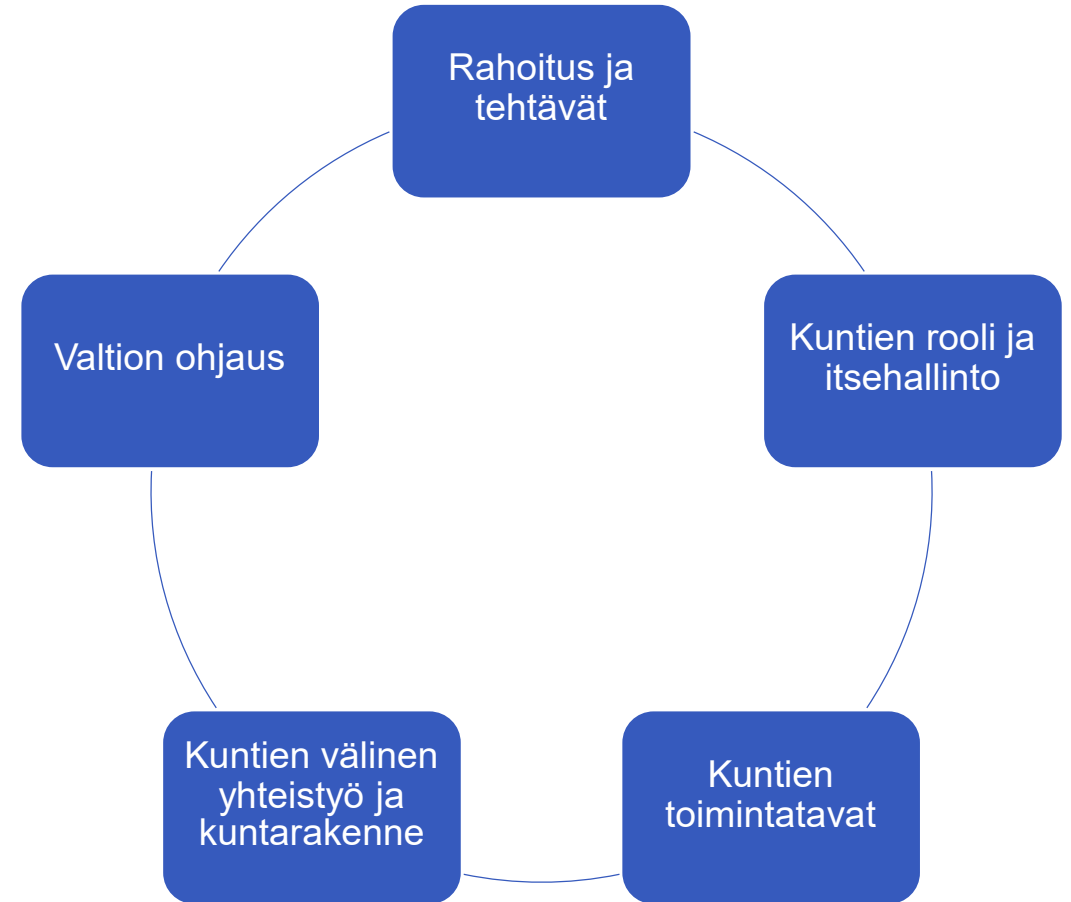
- **Kuntien rakennusvalvontaorganisaatioiden jakaminen vaativiin ja tavanomaisiin**
- Rakentamisen vastuusta säätäminen MRL:ssa
- Lupajärjestelmän muutokset ja lupakynnyksen muuttaminen
- Rakennuksen suunnitelmallinen käyttö ja ylläpito, katsastusmenettely
- **Tietomallipohjaisuus (kaavoitus, rakennuslupamenettely) & rakennetun ympäristön tietojärjestelmä (RYTJ)**
- **ELY-keskuksen roolin vahvistuminen (muutoksenhaku kaava-asioissa laajenisi)**

## VM:n kuntapolitiikan toimenpidevaihtoehtoja valmistelevan työn tavoite: Luoda pitkäjänteinen kuntapolitiikan linja, joka

- parantaa kuntien edellytyksiä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla;
- kehittää kunnallista itsehallintoa sekä parantaa kuntien mahdollisuuksia edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa huomioiden toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset;
- parantaa kuntatalouden kestävyyttä ja vakautta sekä samalla vahvistaa koko julkisen talouden kestävyyttä;
- edistää kuntien omia toimenpiteitä talouden ja palveluiden kestävyys- ja vakauden saavuttamiseksi.

# VM:n valmistelevan työn tehtävä: Valmistella kuntapolitiikan vaihtoehtoisia toimenpidekokonaisuuksia

- Valmistelussa huomioidaan seuraavat keinot, joita voidaan käyttää keinoina vaihtoehtojen luomisessa:
  - Kuntien rahoituspohjan tasapaino ja kestävyys;
  - Kuntien tehtävien tasapaino ja kestävyys;
  - Kuntien rooli, itsehallinto, kuntien toimintatavat;
  - Kuntien välisen yhteistyön mahdollisuudet;
  - Kuntarakenteen mahdollisuudet.
- Valmistelussa keskustellaan kuntien tehtävien eriyttämisestä ja huomioidaan myös valtion kuntiin kohdistama ohjaus eri muodoissaan.



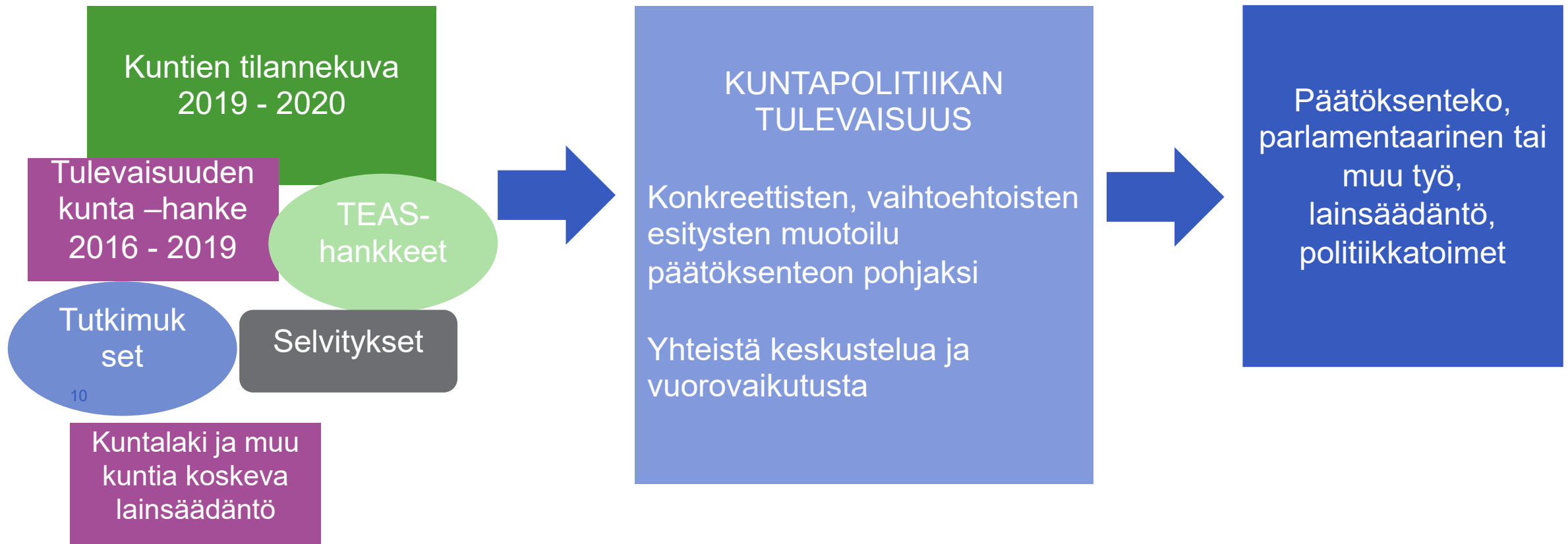
*Mikä on tilanne?*

**VM:N valmisteleva  
”virkamiestyö” 2021**

*Mitä pitäisi ja voisi  
tehdä?*

**2022→**

*Mitä tehdään?*



# **Kuntaliiton tulevaisuuden kunta -prosessin tavoitteena syksyllä 2021 on**

- 1) muodostaa yhteinen visio tulevaisuuden kunnasta pitkällä aikajänteellä, hallituskaudet ylittävästi**
- 2) muodostaa Kuntaliiton kuntapolitiikkatyön edunvalvontatavoitteet lyhyellä ja pitkällä aikavälillä**
- 3) valmistautua kuntapolitiikkatyön seuraavaan vaiheeseen (mahd. parlamentaarinen työ, politiikkatoimet, hallitusohjelma)**
- 4) valmistella seuraavan vaiheen kehittämis- ja tutkimusprojekteja & ratkaisuryhmiä**

The background features a vibrant abstract design. On the left, there are thick, textured brushstrokes in shades of pink and light blue. The right side of the image is a solid, deep blue, which is sparsely decorated with numerous small, solid black dots of varying sizes. The overall composition is modern and artistic.

# KUNTA LIITTO